

نقش مولفه‌های هوش هیجانی (حل مساله، تحمل فشار روانی، انعطاف پذیری، کنترل تکانش) در پرخاشگری: بواسطه نشخوار خشم

حسن صبورى مقدم^۱، تورج هاشمى^۲، الهام سعیدی^۳

^۱ دکترای علوم اعصاب شناختی، دانشیار بخش علوم اعصاب شناختی، دانشگاه تبریز .

^۲ دکترای روانشناسی تربیتی، استاد گروه روانشناسی ، دانشگاه تبریز.

^۳ کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه تبریز

نویسنده مسئول :

الهام سعیدی

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف مشخص نمودن رابطه مؤلفه‌های هوش هیجانی (حل مساله، تحمل فشار روانی، انعطاف پذیری، کنترل تکانش) با پرخاشگری و نقش میانجی نشخوار خشم انجام شد.

روش: این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی است، که در راستای آن، از بین کلیه دانشجویان کارشناسی دانشگاه تبریز، نمونه‌ای به حجم ۳۷۷ نفر با روش تصادفی نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پژوهشی پرسشنامه هوش هیجانی (EQ-I) Bar-on و پرسشنامه پرخاشگری (AQ) Buss & Perry و پرسشنامه نشخوار خشم Sukhodolsky و همکاران (ARS) استفاده شد. داده‌های پژوهش از روش تحلیل مسیر با Amos22 تحلیل شد.

یافته: نتایج بعد از برازش مدل، نشان داد که از بین مولفه‌های هوش هیجانی، مولفه‌های کنترل تکانش و تحمل استرس بواسطه نشخوار خشم قادر به پیش‌بینی تغییرات پرخاشگری بودند. اما دو مولفه حل مساله و انعطاف‌پذیری به واسطه نشخوار خشم قادر به پیش‌بینی تغییرات پرخاشگری نبودند. همچنین مولفه‌های حل مساله رابطه ضعیفی با پرخاشگری، بدون واسطه نشخوار خشم داشت. تحمل استرس رابطه معناداری نشان نداد و مولفه‌های کنترل تکانش و انعطاف‌پذیری رابطه متوسطی با پرخاشگری نشان دادند.

واژگان کلیدی: هوش هیجانی، پرخاشگری، نشخوار خشم.

مقدمه

خشم و پرخاشگری هیجان‌های جهان شمولی هستند که در همه فرهنگها دیده می‌شوند و یکی از شایع‌ترین مشکلات رفتاری می‌باشند که موجب ناراحتی و پریشانی دیگران شده و بهداشت روانی جامعه را به خطر می‌اندازند. در این راستا، پرخاشگری عبارتست از: حالت منفی ذهنی همراه با نقص‌ها و انحرافات شناختی و رفتارهای ناسازگارانه و همچنین به رفتار آشکار اعم از فیزیکی و کلامی اطلاق می‌شود که منجر به آسیب به شخص، شیء و یا سیستم دیگر می‌شود و از سه مؤلفه تشکیل شده است که عبارتند از: رفتار پرخاشگرانه (رفتار قابل مشاهده که با قصد آسیب رساندن انجام می‌شود)؛ احساس پرخاشگرانه (حالت هیجانی است که زیربنای پرخاشگری و خصومت است که خشم نامیده می‌شود) و افکار پرخاشگرانه (نگرش پرخاشگرانه فراگیری است که فرد را به سوی رفتارهای پرخاشگرانه سوق می‌دهد و خصومت نام دارد). پرخاشگری عمل آگاهانه‌ای است که با هدف وارد آوردن صدمه و رنج جسمانی یا روانی انجام می‌گیرد و می‌تواند بصورت آشکار و یا غیرمستقیم طبقه‌بندی شود. پرخاشگری آشکار رفتاری است که هدف آن تأثیر مستقیم بر سلامت قربانی است و می‌تواند فیزیکی و یا کلامی باشد. از سوی، پرخاشگری غیرمستقیم رفتاری است که بطور غیرمستقیم باعث آسیب رساندن به روابط اجتماعی می‌شود، مثل شایعه ساختن و پراکندن (سانچو، سالجرو، بروکال ۲۰۱۴).

آمار پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در چند دهه اخیر، خشم و پرخاشگری افزایش یافته است و شواهد تجربی زیادی آثار مخرب خشم را در روابط انسانی نشان داده‌اند (خانی، حسینیان و سراج‌لو، ۱۳۹۳).

پرخاشگری مفهوم بسیار پیچیده‌ای است که از یک سوء تحت تأثیر عوامل موقعیتی و روانشناختی و از سوی دیگر تحت تأثیر عوامل ژنتیکی بوده (علی زاده، ۱۳۸۹) و از علل آن می‌توان به علل عصب شناختی، علل هورمونی و مواد شیمیایی بدن، مصرف الکل، درد و ناراحتی، ناکامی، یادگیری اجتماعی و رسانه‌های همگانی، اشاره کرد (ارنسون، ۱۳۸۶). علاوه بر این، مطالعات متعددی به دنبال درک و فهم فرآیندهایی است که می‌تواند بر پرخاشگری از جمله مهار و کنترل رفتار و همدلی و مدیریت خشم مؤثر باشد. در جریان این پژوهش‌ها که بر رفتار پرخاشگرانه متمرکز است، هوش هیجانی به عنوان یک متغیر بالقوه مطرح می‌شود (سانچو و همکاران، ۲۰۱۴).

در این راستا، هوش هیجانی یک سازه چند بعدی است و دربرگیرنده تعامل بین هیجان و شناخت است که منجر به کارکرد سازش می‌شود (مشهدی، سلطانی، هاشمی، ۱۳۸۹). به گزارش گلמן^۱ (۱۹۹۸) پنج عنصر تشکیل دهنده هوش هیجانی است. از این رو هوش هیجانی یک ساختار چند بعدی است. این پنج جز عبارتند از: خودآگاهی^۲، خود تنظیمی^۳، انگیزتگی^۴، همدلی^۵ و مهارت‌های اجتماعی^۶ (دنیز^۷، ۲۰۱۳). از سوی دیگر بار - آن^۸، هوش هیجانی را مجموعه مرکبی از خودآگاهی هیجانی و مهارت‌ها و ویژگی‌های دیگر می‌داند که بر موفقیت فرد در مقابله با فشار و خواسته‌های محیط تأثیر می‌گذارد (مشهدی و همکاران، ۱۳۸۹). هوش هیجانی که از آن به هوش عاطفی یا اجتماعی نیز یاد می‌شود، عبارتست از شناخت و کنترل عواطف، احساسات، هیجانات درونی خود و دیگران و استفاده مناسب از این هیجانات برای برقراری ارتباط بهتر با خود و دیگران (شریفیان، ۱۳۹۴). شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که توانایی هوش هیجانی با رفتار پرخاشگرانه رابطه منفی دارد. افراد با هوش هیجانی بالاتر، پرخاشگری کمتر نشان می‌دهند (سانچو و همکاران، ۲۰۱۴). مبتنی بر مدل بار-آن، از مولفه‌های هوش هیجانی، انعطاف‌پذیری^۱، تحمل فشار روانی^۲ و کنترل تکانش^۳ است. در این خصوص انعطاف‌پذیری به معنای توانایی سازگار بودن افکار و رفتار با تغییرات محیط و موقعیت است و حل مسأله، توانایی تشخیص و تعریف مشکلات و به کارگیری راه حل مؤثر

1 - Sancho, Salguero, Berrocal

2 - Aronson

3 - Golman

4 - self-awareness

5 - self-regulatory

6 - motivation

7 - empathy

8 - social skills

9 - Deniz

1 - Bar-on 0

1 - flexibility 1

1 - problem solving 2

1 - stress tolerance 3

1 - impulse control 4

است. تحمل فشار روانی اشاره به توانایی مقاومت کردن در برابر رویدادها و موقعیت‌های فشارآور و هیجان قوی است و توانایی مقاومت در برابر یک تکانه، سابق و یا رویارویی فعال مثبت با فشار، کنترل تکانش تعریف شده است (ساعتچی، کامکاری، عسگریان ۱۳۹۳).

راهبردهای حل مسأله یک راهبرد مقابله‌ای مهمی است که می‌تواند فرد را قادر سازد موقعیت‌های مشکل آفرین روزمره و تأثیر هیجانی آنها را به خوبی کنترل کند و از این طریق تنیدگی روانشناختی را کاهش دهد و به حداقل رساند. در این صورت است که توانایی حل مسأله بالا پیش‌بینی کننده سطح پرخاشگری پایین است (شیخ‌الاسلامی، اسداللهی، محمدی، ۱۳۹۶).

از طرفی آنچه امروزه در کنار آسیب‌شناسی روانی ناشی از استرس‌زاهای مختلف محیطی نظیر خشونت و پرخاشگری مورد توجه قرار گرفته است مسأله انعطاف‌پذیری می‌باشد. انعطاف‌پذیری افراد در میزان بروز پاتولوژی‌ها و سطح عملکرد اجتماعی آنها بسیار تعیین‌کننده است. طبق تعاریف جدید، انعطاف‌پذیری عبارتست از موفقیت در کنار آمدن با شرایط پراسترس موجود که در دو بعد هیجانی و رفتاری معنی پیدا می‌کند. در واقع قابلیت مثبتی برای برخورد هیجانی و رفتاری مناسب و برای بروز حداقل اختلالات روانی در مقابل شرایط استرس‌زا تعریف می‌شود (علاقه بندراد، دشتی، مرادی، ۱۳۸۲). از طرفی در برخورد با شرایط استرس‌زا، افراد شیوه‌ها و راهبردهای مختلفی را برای کنترل یا هدایت و تنظیم هیجان بکار می‌برند. تنظیم هیجان، تلاش‌های به کار رفته توسط افراد برای حفظ، مهار و افزایش تجربه و ابراز هیجان است. یکی از راهبردهای ناسازگار آن نشخوار فکری محسوب می‌شود. این راهبرد به افکاری اشاره می‌کند که فرد به طور مکرر در ارتباط با احساسات و رخدادها منفی در ذهن می‌پروراند (شیری، ۱۳۹۵). همچنین به تازگی محققان تحقیقاتی را در مورد نقش نشخوار خشم و تمایل به تحریک در مورد تجربیات و احساسات منفی، آغاز کرده‌اند. نشخوار خشم و کمبود خودتنظیمی به عنوان عوامل خطر پرخاشگری شناخته شده‌اند. برخلاف نشخوار غم، نشخوار خشم بطور منحصر بفردی اشکال ارتباطی پرخاشگری را در جوانان پیش‌بینی می‌کند (وایت، ترنر، ۲۰۱۳). اگر خشم یک هیجان محسوب شود، نشخوار خشم عبارتست از فکر کردن در مورد آن هیجان. بر این اساس نشخوار خشم یک فرایند شناختی، اجتناب‌ناپذیر و تکرارشونده است که در جریان تجربه خشم ظاهر می‌شود و پس از آن ادامه می‌یابد و مسئول تداوم خشم به حساب می‌آید (بشارت، محمدمهر، ۱۳۸۹). به عبارت دیگر می‌توان نشخوار خشم را یکی از انواع نشخوار فکری قلمداد کرد که به صورت فرایندی غیر ارادی و تکرارشونده از یک دوره تجربه خشم بروز می‌کند. افرادی که خشم را نشخوار می‌کنند بارها خشم را به صورت ذهنی با تمام جزئیات پرخاشگرانه و خیال‌پردازی مربوط به انتقام، تجربه می‌کنند. اگر پدیده نشخوار خشم رخ دهد و افراد پس از تجربه خشم به نشخوار آن بپردازند، تجربه خشم از نظر عاطفی و شناختی برای مدتها تداوم می‌یابد. بر اساس دیدگاه‌های شناختی، نشخوار خشم مشتمل بر دو مؤلفه تجسم رویداد خشم و مرور ذهنی اعمال انتقام‌جویانه می‌باشد. محتویات نشخوار خشم شامل انتقام نسبت به منبع خشم، مرور منتقدانه موقعیت و احتمال بروز تکانه‌های پرخاشگری است که به تبع آن احتمال بخشش کاهش می‌یابد (محمودی، بساک‌نژاد، مهرابی‌زاده، ۱۳۹۳).

با وجود اینکه پژوهش‌های متعدد، به بررسی رابطه هوش هیجانی با پرخاشگری و پرخاشگری با نشخوار خشم بطور جداگانه پرداخته‌اند (بوشمن، اندرسون، ۲۰۰۲)^۴، آنستیز، سلبی، جوینر^۵ (۲۰۰۹)، کاستیلو، سالجرو، بروکال، بالورکا^۶ (۲۰۱۳) و سانچو، سالجرو، بروکال (۲۰۱۴) اما تعداد کمی از مطالعات، هوش هیجانی را با استفاده از آزمون‌های توانایی و زیر مؤلفه‌های هوش هیجانی، ارزیابی کرده‌اند (سانچو و همکاران، ۲۰۱۴). همچنین در پژوهش سوکودولسکی^۷ و همکاران (۲۰۰۱) نشان داده شد که نشخوار خشم موجب کاهش خودکنترلی می‌شود (خانی و همکاران، ۱۳۹۳). اما رابطه بین هوش هیجانی و نشخوار خشم کمتر شناخته شده است. فقط تحقیق سوکودولسکی و گولاب، کرامول^۸ (۲۰۰۱) در مورد رابطه بین توانایی‌های هوش هیجانی و نشخوار خشم انجام شده است و این گزارش یک رابطه منفی است. به نظر محتمل می‌رسد که هوش هیجانی باید با سایر شکل‌های نشخوار نیز همبستگی داشته باشد مانند نشخوار خشم، اما تا به امروز هیچ مطالعه‌ای این موضوع را مورد بررسی قرار نداده است. با توجه به اینکه نشخوار خشم یک عامل توصیفی یا روشنگر در پرخاشگری است و توانایی‌های هوش هیجانی با سایر شکل‌های نشخوار و رفتار پرخاشگرانه مرتبط است، نشخوار خشم ممکن است میانجی یا واسطه رابطه بین هوش هیجانی و پرخاشگری باشد (سانچو و همکاران، ۲۰۱۵). در این راستا نقش میانجی یا واسطه نشخوار خشم، میان هوش هیجانی و پرخاشگری کمتر مورد بررسی بوده است. یک مقاله تحقیقی، سانچو و همکاران (۲۰۱۵) به نقش میانجی نشخوار خشم با هوش هیجانی و پرخاشگری غیرمستقیم و فیزیکی و کلامی پرداخته است. مبتنی بر این یافته‌ها، پژوهشگر بدنبال نقش میانجی نشخوار خشم در رابطه

1 - White, Turner 5
1 - Bushman, Anderson 6
1 - Anestis, Sellby, Joiner 7
1 - Catilo, Salguero, Balluerka⁸
1 - Sokhodolsky 9
2 - Golub 0
2 - Cromwell 1

هوش هیجانی با پرخاشگری است. همچنین با توجه به مباحث مطرح شده، یافتن رابطه میان هوش هیجانی و پرخاشگری و نیز دستیابی به نقش میانجی نشخوار ذهنی خشم می‌تواند به ما قدرت پیش‌بینی احتمال رفتارهای پرخاشگرانه از سوی افرادی که ویژگی هوش هیجانی آنها پایین، با وجود نشخوار ذهنی خشم، را داده و این امر در جهت پیشگیری از رفتار پرخاشگرانه و آسیب‌های ناشی از آن و کاهش این اثرات موثر باشد

روش

این پژوهش با توجه به اهداف آن از نوع بنیادی و با توجه به روش جمع آوری داده‌ها از نوع توصیفی-همبستگی بود. در این پژوهش جامعه مورد مطالعه عبارت بود از دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تبریز که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ مشغول به تحصیل بودند. مطابق آمار اداره آموزش این دانشگاه حجم کلی جامعه تقریباً ۲۴,۰۰۰ نفر است. از جامعه مورد مطالعه با توجه به جدول تعیین حجم نمونه‌ی کرجسی و مورگان^۲ تعداد ۳۷۷ نفر به روش تصادفی نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای، به‌عنوان نمونه، به شرح ذیل انتخاب شدند. ابتدا از بین ۱۵ دانشکده این دانشگاه، تعداد ۵ دانشکده و از هر دانشکده، دو گروه آموزشی و از هر گروه آموزشی، ۲ کلاس به شیوه تصادفی انتخاب شد و دانشجویان حاضر در کلاس‌های انتخاب‌شده به عنوان نمونه نهایی در نظر گرفته شد.

ابزارهای اندازه گیری

در این پژوهش از سه پرسشنامه بعنوان ابزار استفاده شد که شرح آنها بدین صورت می‌باشد:

الف) پرسشنامه هوش هیجانی بار-ان^۳ (Bar-on (EQ.I)

پرسشنامه هوش هیجانی بار-ان در سال ۱۹۸۰ با طرح این سوال که «چرا بعضی از مردم نسبت به بعضی دیگر در زندگی موفق‌ترند» آغاز گردید. این پرسشنامه دارای ۱۱۷ سوال و ۱۵ مقیاس بود که پس از انجام تغییرات در متن اصلی پرسشنامه از ۱۱۷ سوال به ۹۰ سوال تقلیل یافت. مقیاس‌های آن به شرح زیر است:

- ۱- خودآگاهی هیجانی^۴ (ES). ۲- خودآبرازی^۵ (AS). ۳- عزت نفس^۶ (SR). ۴- استقلال^۷ (IN) - خودشکوفایی^۸ (SA) ۶-
- همدلی^۹ (EM) ۷- مسئولیت‌پذیری اجتماعی^{۱۰} (RE) ۸- روابط بین فردی^{۱۱} (IR) ۹- واقع‌گرایی^{۱۲} (RT). ۱۰- انعطاف‌پذیری^{۱۳} (FL)
- ۱۱- حل مسئله^{۱۴} (PS) ۱۲- تحمل فشار روانی^{۱۵} (ST) ۱۳- کنترل تکانش^{۱۶} (IC) ۱۴- خوش‌بینی^{۱۷} (OP) ۱۵- شادمانی^{۱۸} (HA).

پاسخهای پرسشنامه روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای طیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی، مخالف، کاملاً مخالفم) تنظیم شده است. نمره‌گذاری از ۵ به ۱ می‌باشد. بعضی سوالات با محتوای معکوس یا منفی می‌باشند، که نمره‌دهی از ۱ به ۵ (کاملاً موافقم ۱ تا کاملاً مخالفم ۵) انجام می‌شود. اعتبار پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰.۹۳٪ گزارش گردید (ساعتچی و همکاران ۱۳۹۳).

2 - Krejcie and Morgan	2
2 - Bar-on emotional intelligence inventory	
2 - emotional self-awareness	4
2 - assertiveness	5
2 - self-reliance	6
2 - independence	7
2 - self-actualization	8
2 - empathy	9
3 - social responsibility	0
3 - interpersonal relationship	1
3 - reality testing	2
3 - flexibility	3
3 - problem solving	4
3 - stress tolerance	5
3 - impulse control	6
3 - optimism	7
3 - happiness	8

جدول ۱: سؤالات مقیاس‌های چهارگانه هوش هیجانی مدل بار-آن

مقیاس‌ها	شماره سؤالات	سؤالات معکوس
حل مساله	۱،۱۶،۳۱،۴۶،۶۱،۷۶	۶۱
تحمل فشار روانی	۴،۱۹،۳۴،۴۹،۶۴،۷۹	۷۹-۶۴-۳۴-۱۹
کنترل تکانش	۱۱،۲۶،۴۱،۵۶،۷۱،۸۶	۱۱،۲۶،۴۱،۵۶،۷۱،۸۶
انعطاف پذیری	۱۳،۲۸،۴۳،۵۸،۷۲،۸۷	۵۸

(ب) پرسشنامه پرخاشگری باس و پری (AQ)^۹

جهت بررسی رفتار پرخاشگرانه از پرسشنامه باس و پری (۱۹۹۲) استفاده شد. این مقیاس چهارگونه رفتار پرخاشگرانه از جمله پرخاشگری فیزیکی یا بدنی،^۴ پرخاشگری کلامی،^۱ خشم،^۲ و خصومت یا کینه‌ورزی را^۳ ارزیابی می‌کنند. باس و پری (۱۹۹۲) پرسشنامه ارزیابی رفتار پرخاشگرانه را با ۵۲ پرسش در زمینه پرخاشگری بر روی سه گروه از دانشجویان با سه هدف اجرا کردند. در همه مراحل یاد شده باس و پری (۱۹۹۲) برای انتخاب پرسش‌ها و یا محتوای هر یک از عوامل پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت بر پایه دو ملاک یا شرط اقدام کردند. ملاک یا شرط اول برای نسبت دادن پرسش‌ها به هر عامل دارا بودن بار عاملی مساوی و یا بیشتر از ۰/۳۵ و شرط دوم مشاهده شرط اول در هر سه مرحله تحلیل عاملی بود. در نهایت با به کارگیری این دو شرط، ۲۹ پرسش از ۵۲ پرسش موجود در فرم اولیه برای ارزیابی چهار عامل پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و کینه‌ورزی انتخاب شدند. پرسشنامه دارای اعتبار روایی قابل قبولی است. نتایج ضریب بازآزمایی برای چهار زیر مقیاس با فاصله ۹ هفته ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین چهار مقیاس ۰/۳۸ تا ۰/۴۹ بدست آمده است. جهت سنجش اعتبار درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. که نتایج نشانگر همسانی درونی زیر مقیاس پرخاشگری بدنی ۰/۸۲، پرخاشگری کلامی ۰/۸۱، خشم ۰/۸۳ و خصومت ۰/۸۰ بود. هر عبارت ۲۹ پرسش، در یک طیف ۵ درجه‌ای لیکرات از کاملاً شبیه من است (۵) تا کاملاً متفاوت از من (۱) می‌باشد. این پرسشنامه چهار عامل رفتاری پرخاشگری بدنی (۹ پرسش) پرخاشگری کلامی (۵ پرسش) خشم (۷ پرسش) و کینه‌ورزی یا خصومت (۸ پرسش) را ارزیابی می‌کند. این عوامل در سه مولفه حرکتی یا ابزاری^۴ (پرخاشگری بدنی و کلامی) هیجانی^۵ (خشم) و شناختی^۶ (خصومت) طبقه‌بندی شده است (سامانی ۱۳۸۶).

(ج) پرسشنامه نشخوار فکری خشم (ARS)

سوکودولسکی^۷ و همکاران (۲۰۰۱) این مقیاس توسط سوکودولسکی و همکاران (۲۰۰۱) ساخته شده است و تمایل به تفکر درباره موقعیت‌های برانگیزاننده خشم موجود و یادآوری دوره‌های خشم در گذشته را اندازه می‌گیرد. این مقیاس شامل ۱۹ آیتم و ۴ عامل است. چهار زیر مقیاس نشخوار خشم شامل پس فکرهای خشم، افکار تلافی‌جویانه (انتقام)، خاطره‌های خشم و شناختن علل در اندازه‌های چهار درجه‌ای لیکرات از نمره یک (خیلی کم) تا نمره چهار (خیلی زیاد) سنجیده می‌شود. همسانی درونی مقیاس بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و ضریب پایایی آزمون مجدد آن در یک دوره یک ماهه ۰/۷۷ گزارش شده است. ساکودولسکی و همکاران (۲۰۰۱) نمره‌های بالاتر در زیر مقیاس افکار تلافی‌جویانه برای مردان (میانگین=۱/۸۸، انحراف معیار=۰/۵۹) در مقایسه با زنان (میانگین=۱/۵۷، انحراف معیار=۰/۵۲)

3 - Buss and Perry aggression Questionnaire (AQ)

4 - physical aggression 0

4 - verbal aggression 1

4 - anger 2

4 - hostility 3

4 - motor or instrumental component

4 - affective component 5

4 - cognitive component 6

4 - Sukhodolsky 7

گزارش کردند. سایر نمره‌ها در مورد دو جنس مشابه بودند. نمره‌های بالا در مقیاس نشان‌دهنده آمادگی بیشتر برای نشخوار خشم است (بشارت و همکاران ۱۳۸۸).

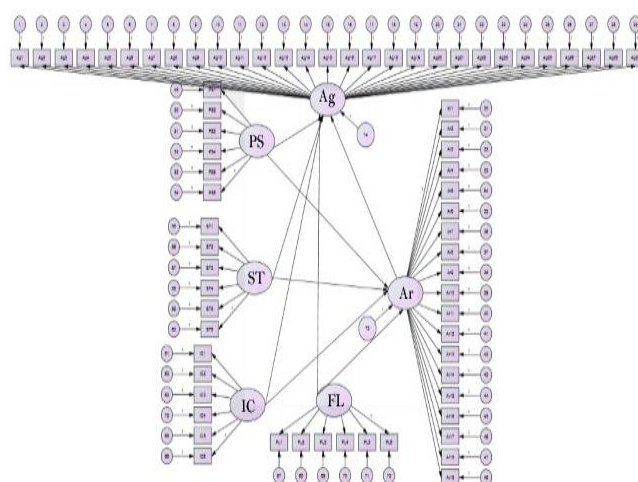
یافته‌ها

جهت توصیف داده‌ها، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای مورد مطالعه، محاسبه گردید که نتایج در جدول زیر ارائه شده‌است.

جدول ۲: آزمون آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
حل مسئله	۲۱/۵۱	۳/۰۹
تحمل استرس	۱۸/۰۷	۳/۲۱
کنترل تکانش	۱۸/۲۱	۴/۵۲
انعطاف پذیری	۱۸/۳۷/	۳/۱۲
هوش هیجانی	۳۰/۶/۰۴	۳۴/۷۴
پرخاشگری	۸۰/۶۹	۱۶/۴۰
نشخوار خشم	۴۳/۱۳	۹/۲۶

تعداد کل = ۳۷۷ نفر

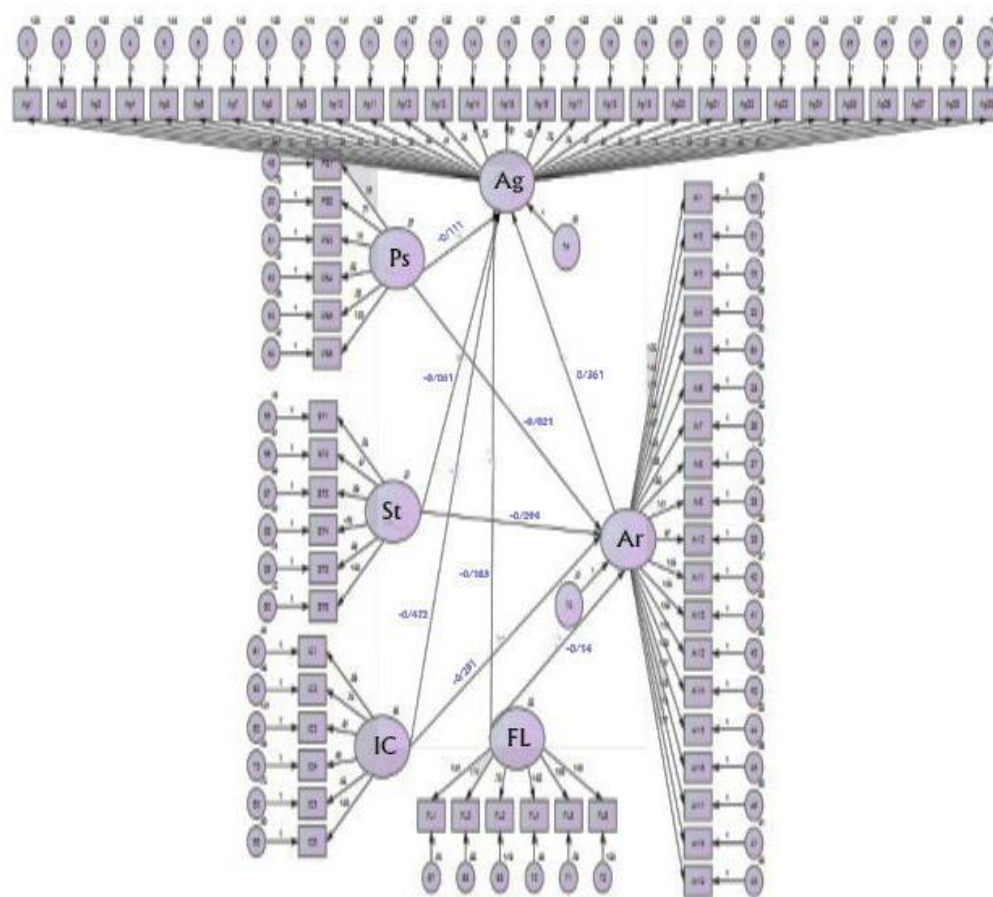
مدل مفهومی پژوهش براساس مدل پایه

- در این نمودار مولفه‌های هوش هیجانی PS (حل مسئله) ، ST (تحمل استرس) ، IC (کنترل تکانش) و FI (انعطاف پذیری) به عنوان متغیرهای مستقل یا پیش بین هستند.
 - متغیر نشخوار خشم (AR) معرف متغیر وابسته میانجی (هم مستقل و هم وابسته) و متغیر پرخاشگری (Ag) معرف متغیر ملاک است.
- برازش اولیه مدل در جدول زیر گزارش داده شده است.

جدول ۳: برآورد شاخص‌های مدل برازش یافته

نام شاخص	مقدار مجاز	مقادیر نهایی
کای دو	-	۴۲۲۶/۹۲۹
درجه آزادی	-	۲۴۷۶
$\frac{\chi^2}{df}$ (کای دو درجه آزادی)	کمتر از ۳	۱/۷۰۷
RMSEA (ریشه میانگین مربعات خطای برآورد)	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۴۳
GFI (نیکویی برازش)	بالاتر از ۰/۹	۰/۷۵۷
CFI (شاخص برازش مقایسه‌ای - تعدیل یافته)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹
AGFI (شاخص برازندگی تعدیل یافته)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۵
NFI (برازندگی نرم شده)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۱۱
TLI (برازندگی نرم نشده)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۰۳
RFI (شاخص برازش نسبی)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۰۷
IFI (شاخص برازش افزایشی)	بالاتر از ۰/۹	۰/۹۱۶

- همان طور که در جدول فوق مشخص است شاخص‌های برازش مدل با قرار گرفتن در دامنه مقادیر مجاز بیانگر برازش خوب مدل می‌باشند.

نمودار ضرایب مسیر رگرسیونی استاندارد شده

جدول ۴: ضرایب کوواریانس استاندارد نشده و استاندارد شده

مسیر	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	آماره T	سطح احتمال
ST <--> PS	۰/۲۸۹	۲/۸۶۵	۵/۳۸۷	***
IC <--> PS	۰/۲۱۵	۲/۹۹۶	۴/۰۷۴	***
FL <--> PS	۰/۳۹۸	۳/۸۲۳	۷/۱۶۹	***
IC <--> ST	۰/۳۴۵	۴/۹۹۳	۶/۳۲۷	***
FL <--> ST	۰/۳۵	۳/۴۸۵	۶/۳۹۹	***
FL <--> IC	۰/۳۸۵	۵/۴۱۲	۶/۹۷۴	***

همان طور که مشخص است ضرایب کوواریانس (بین متغیرهای مستقل : مولفه های هوش هیجانی) با آماره T بیشتر از ۱/۹۸ با $P < 0/05$ می باشد که بیانگر وجود رابطه مثبت معنادار بین متغیرهای مستقل است.

جدول ۵: ضرایب مسیر استاندارد نشده و استاندارد شده

مسیر	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده	آماره T	سطح احتمال
PS <---	Ar	-۰/۰۲۱	۰/۰۱	۰/۸۸۷
ST <---	Ar	-۰/۲۹۴	-۰/۱۱۴	-۳/۸۹۳
IC <---	Ar	-۰/۲۸۱	-۰/۰۸۷	-۴/۰۳۴
FL <---	Ar	-۰/۱۴	-۰/۱۷۸	-۱/۶۲۷
PS <---	Ag	-۰/۱۱۱	-۰/۱۴	-۲/۰۰۱
ST <---	Ag	-۰/۰۶۱	-۰/۰۶۲	-۱/۰۷۲
IC <---	Ag	-۰/۴۷۲	-۰/۳۸۴	-۶/۹۰۲
FL <---	Ag	-۰/۱۸۳	-۰/۶۱۲	-۲/۰۵۲
Ar <---	Ag	۰/۳۶۱	-۰/۹۵	۴/۵۸۳

همان طور که مندرجات جدول (۵) نشان می دهد، اثر PS به Ar و ST به Ag با $p > 0/05$ معنا دار نیست براین اساس به بررسی نتایج پژوهش پرداخته می شود.

جدول ۶: نتایج روابط بین متغیرهای مکنون براساس مدل ساخته شده

پرخاشگری (Ag)			نشخوار خشم (Ar)		
ضریب استاندارد	ارزش T	نتیجه	ضریب استاندارد	ارزش T	نتیجه
-۰/۱۱۱	-۲/۰۰۱**	تایید	-۰/۰۲۱	-۰/۳۳۷	رد
-۰/۰۶۱	-۱/۰۷۲	رد	-۰/۲۹۴	-۳/۸۹۳**	تایید
-۰/۴۷۲	-۶/۹۰۲**	تایید	-۰/۲۸۱	-۴/۰۳۴**	تایید
-۰/۱۸۳	-۲/۰۵۲**	تایید	-۰/۱۴	-۱/۶۲۷	رد
۰/۳۶۱	۴/۶۹۴**	تایید	-	-	-

همانطور که از جداول و شکل های فوق قابل استنباط است تحلیل مسیر تاییدی با توجه به ضرایب استاندارد و اعداد معناداری مورد تایید قرار گرفته است و نشان می دهد که روابط موجود براساس نظریه های استخراج شده و داده های گردآوری شده از نمونه مورد بررسی در سطح معناداری ۰/۰۵ از قرار زیر است.

براساس جدول (۶) مشخص شد از بین مولفه های چهارگانه هوش هیجانی مولفه های کنترل تکانش (IC) با $(r=-۰/۲۸۱)$ ، $(T=-۴/۰۳۴)$ ؛ و مولفه تحمل استرس (ST) با $(r=-۰/۲۹۴)$ ، $(T=-۳/۸۹۳)$ بواسطه نشخوار خشم با $(r=۰/۳۶۱)$ ، $(T=۴/۶۹۴)$ قادر به پیش بینی تغییرات پرخاشگری می باشند.

اما دو مولفه دیگر (حل مسئله (PS) و انعطاف پذیری (FI)) به ترتیب با ضریب همبستگی (۰/۲۱- و ۰/۱۴-) و ارزش T به ترتیب (۳۳۷- و ۱/۶۲۷-) با نشخوار خشم رابطه معنادار نشان ندادند. بنابراین بواسطه نشخوار خشم قادر به پیش بینی تغییرات پرخاشگری نمی باشند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش مؤلفه های هوش هیجانی (حل مسأله، تحمل فشار روانی، انعطاف پذیری، کنترل تکانش) در پرخاشگری به واسطه نشخوار خشم صورت گرفت. در این راستا، تحلیل داده ها نشان داد، که از بین مولفه های چهارگانه هوش هیجانی، مولفه کنترل تکانشگری و تحمل استرس، قادرند به واسطه نشخوار خشم، تغییرات پرخاشگری را پیش بینی کنند، اما دو مولفه دیگر یعنی حل مساله و انعطاف پذیری به واسطه نشخوار خشم قادر به پیش بینی تغییرات پرخاشگری نیستند.

نشخوار خشم به عنوان نقش واسطه میان هوش هیجانی و پرخاشگری کمتر مورد مطالعه بوده است. بر اساس الگوی ترکیبی هوش هیجانی بار-آن مولفه مدیریت استرس شامل مقیاس های تحمل استرس و کنترل تکانشگری است. تحمل فشار روانی اشاره به توانایی مقاومت کردن در برابر رویدادها و موقعیت های فشارآور و هیجانات قوی است و توانایی مقاومت در برابر یک تکانه یا سابق و رویارویی فعال و مثبت، کنترل تکانه می باشد. تحقیقات سیاروچی و دین (۲۰۰۲) در مورد هوش هیجانی و رابطه آن با استرس و سلامت روانی نشان داده است که هوش هیجانی افراد را در برابر استرس محافظت و به سازگاری و تطابق کمک می کند. تنش و استرس (فرا تر از حد متوسط) توانایی های ذهن را از بین می برد. همچنین باعث می شود هوش عاطفی و هیجانی نیز کاهش یابد. بنابراین افرادی که نگران و نحت فشار هستند در درک هیجانات دیگران مشکل دارند در نتیجه افرادی که هوش هیجانی و تحمل استرس بالاتری دارند، نشخوار خشم، که راهبردی ناکارآمد در تنظیم هیجان می باشد و پرخاشگری که رفتار ناشی از عدم کنترل و مدیریت هیجان است، کمتر نشان می دهند. همچنین افراد تکانشی، بدون در نظر گرفتن اثرات فعالیت خود دست به اقدام می زنند. این افراد در مهار پاسخ های خود مشکل دارند. از مقیاس های تکانشگری می توان به تصمیم گیری شتاب زده و فقدان دوراندیشی اشاره کرد (نجاتی، ملکی، ۱۳۹۰). بنابراین افرادی که کنترل تکانش بهتری دارند و از هوش هیجانی بالاتری برخوردارند، کنترل هیجانات بهتری نشان می دهند که با گرایش به خلق مثبت رابطه دارد و در نتیجه نشخوار خشم ناشی از عواطف منفی و پرخاشگری کمتری پیش بینی می شود. از سویی حل مساله و انعطاف پذیری به واسطه نشخوار خشم، تغییرات پرخاشگری را پیش بینی نکرد. حل مساله، نیازمند دامنه ای از مهارت های شناختی، رفتاری و ابتکاری است. مانند: تفسیر اطلاعات، برنامه ریزی، حافظه روش شناسانه، کنترل نتایج برای تغییر نتایج می باشد. بنظر می رسد نقش عوامل دیگر در این رابطه باید مورد سنجش قرار گیرد. اما در مطالعات پیشین که برخی از مؤلفه ها به طور جداگانه به عنوان ویژگی شخصیت با پرخاشگری مورد بررسی بوده اند. راهبردهای حل مسأله یک راهبرد مقابله ای است که می تواند فرد را در موقعیت های مشکل ساز کمک کند و تأثیر هیجانی آنها را به خوبی کنترل کند و توانایی حل مسأله بالا پیش بینی کننده، سطح پرخاشگری پایین است. در تحقیق یخوایی (۱۳۸۹) سبک های حل مسأله با پرخاشگری رابطه نشان داد. سبک های حل مسأله غیر انطباقی با پرخاشگری رابطه مثبت نشان داده و سبک های خلاقانه و اعتماد که انطباقی می باشند، رابطه منفی با پرخاشگری داشتند. و انعطاف پذیری با خصومت رابطه منفی نشان داده است. در این تحقیق و نمونه های دیگر رابطه مستقیم سنجیده شده است و هیچ یک نقش میانجی نشخوار خشم را مورد بررسی قرار نداده اند و با تحقیق حاضر، همسویی نداشتند.

یافته دیگر پژوهش این بود که از بین مولفه های هوش هیجانی، حل مسأله رابطه منفی ضعیفی با پرخاشگری دارد. می توان گفت افزایش توانایی حل مسأله می تواند به میزان کمی در کاهش پرخاشگری مؤثر باشد. تحمل استرس، رابطه معنادار با پرخاشگری نداشته و قادر به پیش بینی آن نیست.

کنترل تکانش، رابطه متوسطی با پرخاشگری دارد و قادر به پیش بینی آن است. افزایش کنترل تکانش می تواند به طور متوسط در کاهش پرخاشگری مؤثر باشد.

مؤلفه انعطاف پذیری، رابطه متوسطی با پرخاشگری داشته و قادر به پیش بینی آن است. به تعبیری افزایش انعطاف پذیری می تواند به میزان کمی در کاهش پرخاشگری مؤثر باشد.

در توصیف این یافته می توان عنوان نمود که بر اساس دیدگاه بار-آن هوش هیجانی به معنای مدیریت تغییرات شخصی، اجتماعی و زیست محیطی است بطوریکه با واقعیت گرایی و انعطاف پذیری و حل مساله و تصمیم گیری بطور مؤثر در ارتباط است. زیر مولفه های حل مساله و انعطاف پذیری باهم مولفه سازگاری هوش هیجانی را تشکیل می دهند. و از سویی سازگاری عاطفی مکانیزمی است که سازگاری فرد یعنی ثبات عاطفی را نشان می دهد و سازگاری اجتماعی شامل سازگاری فرد با محیط اجتماعی خویش است. و این سازگاری با تغییر دادن خود یا

محیط بدست می آید. چان^۴(۲۰۰۵) در پژوهشی نشان داد که سازگاری موفقیت آمیز افراد بسته به عملکرد یکپارچه توانش های هوش هیجانی دارد و همچنین بر اساس تحقیقات آنیما ساهون^۵، لاورنس^۶، راستوجی^۷(۲۰۱۰)، رابطه معنادار بین هوش هیجانی و متغیرهای پرخاشگری و سازگاری بدست آمد (پاشا، گل شکوه، ۱۳۹۶).

پژوهش شیخ الاسلامی و محمدی (۱۳۹۵) به پیش بینی پرخاشگری بر اساس راهبردهای حل مسئله و مهارت های ارتباطی پرداخته شد و نتایج نشان داد بین راهبردهای حل مسئله غیر انطباقی (درماندگی، مهارگری، اجتنابی) با پرخاشگری رابطه مثبت وجود دارد و راهبردهای حل مسئله انطباقی (اعتماد، خلاقیت، گرایش) با پرخاشگری رابطه منفی وجود دارد. سؤالات حل مسئله در پرسشنامه هوش هیجانی بار آن انطباقی می باشند و با تحقیق حاضر، همسویی دارد. انعطاف پذیری رابطه متوسط و منفی با پرخاشگری نشان داد. هرچه توان انعطاف پذیری در فرد افزایش یابد منجر به کاهش سطح پرخاشگری می شود. انعطاف پذیری در میزان بروز آسیب های روانی و اجتماعی و سطح عملکرد بسیار تعیین کننده است و بیانگر کنار آمدن با شرایط پراسترس در دو بعد هیجانی و رفتاری است. در واقع قابلیت مثبتی برای برخورد هیجانی و رفتاری مناسب است. انعطاف پذیری توانایی سازگاری افراد با تغییرات محیط و موقعیت ها را در بر دارد. در پژوهش پاشا و گل شکوه (۱۳۹۶) اثر هوش هیجانی بر پرخاشگری و سازگاری سنجیده شده است و نتایج بیانگر آن بوده که افزایش هوش هیجانی باعث افزایش سازگاری و کاهش پرخاشگری است که با نتایج به دست آمده همخوانی دارد. همچنین تحقیقات فردریکسون^۸ و فورنهام^۹(۲۰۰۴) نشان داد، افرادی که هیجانات را با شناخت ترکیب می کنند، می توانند هیجانات مثبت تری را برای تسریع خلاقیت و پردازش اطلاعات و تلاش بوجود آورند. به زعم آنها آگاهی از هیجانات سطح هیجان غیرمولد را که با حل مساله و روش کنار آمدن با فشار روانی در تضاد قرار می گیرد را می کاهد. بنابراین هوش هیجانی با دو مفهوم حل مساله و انعطاف پذیری دارای رابطه منفی با پرخاشگری می باشد.

در تحقیق وایت و ترنر^{۱۰}(۲۰۱۳) کمبود خودکنترلی و کنترل تکانه با پرخاشگری واکنشی رابطه دارد و کمبود خودکنترلی و کنترل تکانه عامل خطری برای پرخاشگری است، که با تحقیق حاضر همسویی دارد.

تحمل استرس رابطه معنادار با پرخاشگری نداشت و قادر به پیش بینی آن نبود. مؤلفه های تحمل استرس پیش بینی کننده ی کلیه ی ابعاد سلامت و بهداشت روان است و در تحقیق فتی و همکاران^{۱۱}(۱۳۸۶) نتایج نشان داد که ارتقای هوش هیجانی به ویژه مهارت های مدیریت استرس، مدیریت خلق و مهارت های سازگاری باعث افزایش سلامت روانی می شود که با نتایج به دست آمده در تحقیق فعلی، همسویی ندارد. در تحقیق اینگل برگ^{۱۲} و سوگو برگ^{۱۳}(۲۰۰۳) مشخص شد افرادی که هوش هیجانی پایینی دارند دارای قدرت انطباق یابی پایین و ناسازگاری بیشتر و رفتارهای آسیب زنده (مانند پرخاشگری) هستند. در واقع شیوه کنار آمدن با فشار روانی با هوش هیجانی رابطه دارد (پیرخانفی، معنوی پور، ۱۳۹۱).

از محدودیت های پژوهش انجام شده، استفاده از ابزار خودگزارشی بود و همچنین جامعه آماری آن، جوانان ۲۰-۳۰ سال از دانشگاه تبریز بودند، که این امر محدودیت هایی در زمینه تعمیم یافته ها ایجاد کرد. اجرای پژوهش در سنین دیگر مانند نوجوانان و همچنین بررسی تفاوت های جنسیتی و اجرا در محیط غیر آموزشی پیشنهاد می شود. طراحی برنامه آموزشی با هدف ایجاد توانایی در افراد برای مدیریت خشم و احساسات در جهت کاهش پرخاشگری در جامعه پیشنهاد می گردد.

تشکر و قدردانی: از شرکت کنندگان در پژوهش که دانشجویان دوره کارشناسی دانشکده های مختلف، دانشگاه تبریز بودند، تشکر و قدردانی می شود.

4 - Chan	8
4 - Animasahun	9
5 - Lawrence	0
5 - Rastogi	1
5 - Frederickson	2
5 - Furnham	3
5 - Engleberg	4
5 - Sojoberg	5

منابع فارسی

- ارنسون، الیوت (۱۳۸۶). روانشناسی اجتماعی. (ترجمه: شکرکن، حسن). تهران: رشد. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۱۹۷۵).
- بشارت، محمدعلی و محمدمهر، رضا (۱۳۸۸). بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس نشخوار خشم، نشریه علمی- پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی. دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- پاشا، رضا؛ گل شکوه، فرزانه (۱۳۹۶). تأثیر آموزش هوش هیجانی بر پرخاشگری و سازگاری اجتماعی، عاطفی دانش آموزان دارای اختلالات هیجانی و رفتاری. مجله مطالعات ناتوانی. ش ۷.
- پیرخائفی، علیرضا؛ معنوی پور، داوود (۱۳۹۱). بررسی و مقایسه هوش هیجانی دانشجویان دارا و فاقد توانایی حل مساله/ انعطاف پذیری. شناخت اجتماعی. سال اول. ش ۱.
- خانی، عباس؛ حسینیان سراجیه لو، فرج (۱۳۹۳). اثربخشی درمان شناختی- رفتاری در کاهش خشم و نشخوار خشم در زندانیان زندان اردبیل. مجله رویش روانشناسی. سال ۳. شماره ۹.
- سامانی، سیامک (۱۳۸۶). بررسی پایایی و روایی پرسشنامه پرخاشگری باس و پری. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران. سال سیزدهم. ش ۴. ص ۳۶۵-۳۵۹.
- ساعتچی، محمود، کامکاری، کامبیز و عسگریان، مهناز (۱۳۹۳). آزمونهای روانشناختی، تهران: ویرایش.
- شریفیان، صلاح (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین پرخاشگری و هوش هیجانی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان بوکان. اولین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم اجتماعی ایران.
- شیخ الاسلامی، علی؛ اسدالهی، الهام؛ محمدی، نسیم (۱۳۹۵). پیش بینی پرخاشگری نوجوانان بزهکار براساس راهبردهای حل مساله و مهارتهای ارتباطی. سلامت اجتماعی. دوره ۴. ش ۳. ص ۲۱۴-۲۰۴.
- شیری، علی (۱۳۹۵). نقش راهبردهای ناسازگار شناختی تنظیم هیجان (سرزنش خود، سرزنش دیگران، نشخوار فکری و فاجعه انگاری) در نشانه‌های اعتیاد به اینترنت با میانجیگری افسردگی و اضطراب. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی. دانشگاه تبریز.
- علاقه‌بند راد، جواد؛ دشتی، بهنوش؛ مرادی، مازیار (۱۳۸۲). مواجهه با خشونت در نوجوانان: عوامل شناختی- رفتاری و انعطاف‌پذیری. فصلنامه تازه‌های علوم شناختی. ش ۱۸. دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- فتی، لادن؛ موتایی، فرشته؛ شکیبا، شیماء؛ باروتی، عصمت (۱۳۸۷). مولفه‌های هوش هیجانی- اجتماعی به عنوان پیش‌بینی کننده‌های سلامت روان. مطالعات روانشناختی. دوره ۴. ش ۲. دانشگاه الزهراء.
- محمودی، طیبیه؛ بساک‌نژاد، سودابه و مهربانی‌زاده هنرمند، مهناز (۱۳۹۳). ویژگی‌های روانسنجی مقیاس نشخوار خشم در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، شماره ۴.
- مشهدی، علی؛ سلطانی شورباخورلو، اسماعیل و هاشمی رزینی، سعدا... (۱۳۸۹). رابطه هوش هیجانی و مولفه‌های آن با علائم اضطرابی. مجله اصول بهداشت روانی. دوره ۱۲. ش ۴. ص ۶۵۲-۶۱.
- نجاتی، وحید؛ ملکی، قیصر (۱۳۹۰). رابطه بین تکانشگری و تأمل‌گرایی با عملکرد حل مساله. مجله علوم پزشکی دانشگاه زاهدان. دوره ۱۴. ش ۱. ص ۸۱-۷۶.
- یخوایی، زهرا (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های حل مساله با پرخاشگری در دانش آموزان دختر و پسر مقطع سوم دبیرستان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشگاه تهران.

منابع انگلیسی

- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2002). Human aggression. *Annual review of psychology*, 53, 27-51.
- Aronson, E. (1975). *Social Psychology*. Translated by Shekar kan H. (1386). Sixth Edition. Tehran: Roshd Publications, 568 pages. [Persian]
- Bar-On, R. (2005). The Bar-On model of emotional-social intelligence. In P. Fernández-Berrocal and N. Extremera (Guest Editors), Special Issue on Emotional Intelligence. *Psicothema*, 17, 1-28.
- Deniz, S. (2013). The relationship between emotional intelligence and problem solving skills in prospective teachers. *Educational Research and Reviews*, 8(24), 2339-2345.
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Journal of Intelligence*, 17, 433-442.
- Sancho G., E., Salguero, J. M., & Fernández-Berrocal, P. (2014). Relationship between emotional intelligence and aggression: A systematic review. *Aggression and violent behavior*, 19(5), 584-591.
- Sukhodolsky, D. G., Golub, A., & Cromwell, E. N. (2001). Development and validation of the anger rumination scale. *Personality and Individual Differences*, 31(5), 689-700.
- White, B. A., & Turner, K. A. (2014). Anger rumination and effortful control: Mediation effects on reactive but not proactive aggression. *Personality and Individual Differences*, 56, 186-189.

The Role of Emotional Intelligence Scales (Problem-Solving, Stress Tolerance, Flexibility, Impulse Control) On Aggression: Mediator of Anger Rumination

H. Sabourimoghaddam¹, T. Hashemi²

E. Saeedi³

1. Phd in cognitive neuroscience. associate professor, cognitive Neuroscience division, university of Tabriz
2. Phd in Educational Psychology. Professor, department of Psychology, university of Tabriz
3. M.A. of general Psychology, university of Tabriz

Abstract

Aim: The purpose of this study was to determine the relationship between emotional intelligence scales (Problem-Solving, Stress Tolerance, Flexibility, Impulse Control) and aggression and the role of mediator of anger rumination.

Method: The research was correlation method. In order to achieve the research goals, among all students of Tabriz University, a sample of 377 people was selected by random method of multi-stage cluster type. The research tool was Bar- on emotional intelligence questionnaire (EQ-I), Bass and Perry aggression questionnaire (AQ), and Sukhodolsky et al anger rumination questionnaire (ARS) for collecting data. Path analysis (Amos22) method was used for analyze the research data.

Findings: Results demonstrated that among the scales of emotional intelligence, the impulse control and stress tolerance due to anger rumination, they were able to predict aggressive changes. However, there was no significant relationship between two scale of problem solving and flexibility due to anger rumination. Also, problem-solving scale had a weak relationship with aggression without anger rumination agent. There was no significant relationship between stress tolerance, and the scales of impulse control and flexibility showed a moderate relationship with aggression.

Keywords: Emotional intelligence, Aggression, Anger rumination.